

УДК 347.934.6

Щодо відповідальності судового експерта

Автор: Степанова Т.В., канд. юрид. наук, доцент Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, м. Одеса

Відповідно до ст. 14 Закону України «Про судову експертизу» судовий експерт на підставах і в порядку, передбачених законодавством, може бути притянутий до дисциплінарної, матеріальної, адміністративної та кримінальної відповідальності.

Інструкція та Положення про експертно-кваліфікаційні комісії та атестацію судових експертів, затверджене наказом Міністерства юстиції України від 09.08.2005р. №86/5, більш детально розкривають поняття відповідальності судового експерта.

За нормами останніх двох пунктів переліку судового експерта можна притягнути до відповідальності саме як суб'єкта процесуальної діяльності.

Так, у якості спеціального суб'єкта судовий експерт несе адміністративну відповідальність: за прояв неповаги до суду, відповідальність за яку передбачена ст. 185-3 КУпАП, та за злісне ухилення експерта від явки до органів досудового розслідування чи прокурора, відповідальність за яке передбачена ст.185-4 КУпАП. Так, згідно санкції ст. 185-3 КУпАП експерт підлягає відповідальності у вигляді штрафу від 20 до 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а відповідно до санкції ст.185-4 КУпАП, - штрафу від 3 до 8

неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Кримінальна відповідальність судових експертів передбачена ст.384, ч. 1 ст. 385 та ч. 1 ст. 387 КК України за:

1. дачу завідомо неправдивого висновку;
2. ухилення від виконання покладених на них обов'язків у суді або під час провадження досудового розслідування, здійснення виконавчого провадження, розслідування тимчасовою слідчою комісією Верховної Ради України;
3. розголошення даних оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування, якщо експерт був попереджений в установленому законом порядку про обов'язок не розголошувати ці дані.

Так, згідно зі ст. 384 КК України завідомо неправдивий висновок експерта під час провадження дізнання, досудового слідства, здійснення виконавчого провадження або проведення розслідування тимчасовою слідчою чи тимчасовою спеціальною комісією Верховної Ради України або в суді, карається виправними роботами на строк до 2 років або арештом на строк до 6 місяців, або обмеженням волі на строк до 2 років. Ч. 1. ст. 385 КК України визначає, що відмова експерта без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків у суді або під час провадження досудового слідства, здійснення виконавчого провадження, розслідування тимчасовою слідчою чи тимчасовою спеціальною комісією Верховної Ради України чи дізнання карається штрафом від 50 до 300 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк до 6 місяців. Відповідно до ст. 387 КК України Розголошення без дозволу прокурора, слідчого або особи, яка провадила оперативно-розшукову діяльність, даних оперативно-розшукової діяльності або досудового розслідування особою, попередженою в установленому законом порядку про обов'язок не розголошувати такі дані, карається штрафом від 50 до 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до 2 років (в останньому випадку експерта можна притягнути до кримінальної відповідальності тільки за умови

документально оформленого попередження про нерозголошення).

За допущені порушення під час проведення експертизи, що не тягнуть за собою кримінальної чи адміністративної відповідальності експерт може бути притягнутий до дисциплінарної відповідальності згідно з чинним законодавством.

А у разі завдання своїми діями майнової шкоди під час проведення експертизи судовий експерт несе матеріальну відповідальність згідно з чинним законодавством.

Центральна експертно-кваліфікаційна комісія виступає як апеляційна комісія з розгляду скарг фахівців науково-дослідних інститутів судових експертиз на рішення експертно-кваліфікаційних комісій інститутів. Відповідно до Положення про експертно-кваліфікаційні комісії та атестацію судових експертів, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 09.08.2005 р. №86/5, підставою для розгляду питань щодо дисциплінарної відповідальності судових експертів ЦЕКК є подання керівника відповідного структурного підрозділу Мін'юсту щодо результатів перевірки інформації про порушення судовим експертом вимог законодавства України про судову експертизу та/або методичних вимог під час проведення досліджень; подання керівника територіального органу юстиції за результатами перевірки діяльності судового експерта; подання голови ЕКК. У свою чергу, підставою для розгляду питань щодо дисциплінарної відповідальності судових експертів ЕКК є подання голови ЦЕКК, посадових осіб Мін'юсту за результатами розгляду скарг на дії судових експертів та/або рецензій, складених на висновки експертів науково-дослідних установ судових експертиз Мін'юсту; подання керівництва та керівників структурних підрозділів відповідної науково-дослідної установи судових експертиз Мін'юсту щодо результатів перевірки інформації про порушення судовим експертом вимог законодавства України про судову експертизу.

Вищезазначене положення передбачає, що до судових експертів можуть бути

застосовані такі дисциплінарні стягнення:

- попередження;
- призупинення дії Свідоцтва (на певний строк);
- позбавлення кваліфікації судового експерта;
- пониження кваліфікаційного класу судового експерта (щодо судових експертів науково-дослідних установ судових експертиз Мін'юсту).

Дисциплінарне стягнення на судових експертів може бути накладене не пізніше одного року з дня вчинення проступку.

У разі застосування до судового експерта дисциплінарного стягнення у вигляді позбавлення кваліфікації судового експерта фахівець може пройти навчання та атестацію з метою присвоєння кваліфікації судового експерта лише через 3 роки.

Слід зазначити, що законодавство України передбачає, що рішення комісії про притягнення до дисциплінарної відповідальності може бути оскаржене в установленому законодавством порядку.

Таким чином, слід підсумувати, що судовий експерт як суб'єкт відповідальності може розглядатися в трьох аспектах:

- як суб'єкт процесуальної діяльності - може притягуватися до адміністративної та кримінальної відповідальності;
- як суб'єкт цивільних (господарських) правовідносин - до матеріальної відповідальності;
- як фахівець - до дисциплінарної відповідальності.

Тобто, в процесуальному праві відповідальність судового експерта може розглядатися лише як відповідальність його як суб'єкта процесуальної діяльності. І це представляється вірним. Хоча цілісне Уявлення про відповідальність судового експерта може скластися лише

за глибоким аналізом всіх вищевказаних складових, навіть тих, що виходять за межі процесуального кола, проте, безперечно, впливають на реалізацію судовим експертом свого процесуального статусу.